Unser Bildschirm

Sok meghatározó gyerekkori élményem közül felidézek most kettőt. Este, amikor a Magyar Rádió német műsora szólt, mindig a konyhában ültünk és hallgattuk. A kívánságműsor, a „Wunschkonzert" dallamaira keringőzni tanított a nagymamám. De arra is emlékszem, hogy az Omama, a dédnagymamám arra figyelmeztetett: *„Redt net taitsch,wann ihr af tie Kasse keht!"* – *„Az utcán ne beszéljetek németül!"* Csak otthon. Sváb családba születtem, melynek egy részét 47-ben Németországba űzték, a másik részét – ezek voltak az enyéim – csak nincstelenné tették, de Bátaszéken hagyták.

Ilyen családi háttérrel természetesen figyeltem rá, hogy 1978-ban német nemzetiségi műsort indított a Magyar Televízió Pécsi Körzeti Stúdiója. A pécsi Leőwey Klára Gimnázium Német Nemzetiségi Tagozatán akkor éppen a műsor alapító szerkesztőjének felesége volt a német tanárnőm. *Wolfart* Jánosné kiváló műsort állított össze egy általunk gyűjtött nyelvjárási anyagból a tagozat irodalmi színpadának, amelyet az *Unser Bildschirm* 1979-ben felvett a stúdióban. Akkor jártam először ebben a házban, későbbi munkahelyemen. *Stangl* Márta szerint *„a 80-as évek eleje a tanulás ideje volt műsorkészítő és műsorban szereplő számára egyaránt. Németül kérdezni a televízióban és németül válaszolni rá? Szokatlan helyzet a kényszerű hallgatás után. Az biztos, hogy már kezdetben kiderült, a kisebbségi terület amolyan kincsesbánya."*

Az 1978-as alapítás nem központi utasításra, hanem az MTV Pécsi Körzeti Stúdiójának kezdeményezésére történt. Eleinte közös műsor készült a délszlávokkal, aztán havonta jelentkeztünk, de már önállóan. 1992 óta heti rendszerességgel készül a 26 perces Unser Bildschirm. Létezését a kisebbségi, illetve a médiatörvény garantálja.

Harminc éve az országban élő németségnek kívánunk fórumot biztosítani és ezzel is elősegíteni kultúránk bekapcsolását az országos és az európai kulturális kommunikációba: bemutatva a német nemzetiségi közösségek önszerveződéseit, az önkormányzatiság intézményét, lehetőségeket biztosítva számukra az önmegvalósításhoz. Egyben szeretnénk hozzájárulni a bennünket körülvevő többségi közösség véleményének, gondolkodásának formálásához. A kétnyelvűség, a két kultúrához való kötődés nemcsak egyéni, hanem társadalmi hatásokkal és haszonnal is jár. Műsorunkban – mint az életben, a német közösségek hétköznapjaiban – fontos szerep jut a nyelvoktatásnak, a német nemzetiségi rendezvényeknek, az anyaországokkal való kapcsolattartásnak. Természetesen arra is odafigyelünk, hogy mi az, ami összeköt és a nagyobb közösséghez kapcsol bennünket, az együttélés szintén állandó témája a műsornak.

A rovat jelenleg a Magyar Televízió Kisebbségi Szerkesztőségén belül, a Pécsi Körzeti Stúdióban működik. A magyarországi németek soraiból származó szerkesztőkön kívül (Stangl Márta, *Gerner* Éva, *Szeiberling* Krisztina – helyén jelenleg *Schulteisz* Gábor) a Pécsi Stúdióban dolgozó munkatársak az idő során jól „összerázódott" csapata készíti hétről hétre a műsort.

Dr. Gerner Éva, felelős szerkesztő

Hrvatska kronika

Sokszor halljuk a megállapítást: a nemzeti identitás választás kérdése. Magam azt gondolom, hogy ez nem így van: már kiválasztódunk, mielőtt egyáltalán felfoghatnánk a tényt. Elfogadhatjuk vagy visszautasítjuk – ez a mi választásunk, de ez nem az igazi lehetőség. Ezért hálás lehet a gondviselésnek az, aki időben felismeri és elfogadja az életnek ezt a nagyszerű és jóindulatú, segítő kihívását.

Úgy gondolom, valami hasonló történt azokkal, akik harminc évvel ezelőtt vagy később elfogadták az ajánlatot, és arra a szűk ösvényre léptek, amit úgy hívunk: nemzetiségi újságírás. Természetesen az út elején még nem volt világos a kihívás természete, eltakarta az ambíció és sok más, de végül megmutatkozott a lehetőség. A lehetőség, hogy a másik ember tisztelete által kiteljesítsük személyiségünket.

Ha ma azt állítjuk, nagyon fontos, hogy horvátok vagyunk, de van ennél fontosabb dolog is, akkor ez annak a hosszú gyakorlásnak az eredménye, ami közben jó horvátokká szerettünk volna válni. Ami persze lehetetlen anélkül, hogy ne válnánk jó emberekké is.

Ha tehát ebben az átalakulásban sikeresek voltunk – hiszen a többi amúgy sem igazi tudás, csak információ –, akkor nyugodtan, akár büszkén is mondhatjuk: vagyok, aki vagyok, és ehhez nem kérem senki engedélyét.

Balázs Mihály, felelős szerkesztő

A szlovák határtól a szerb határig, Bezenyétől Hercegszántóig, hat régióban, hét teljesen eltérő történelmi, kulturális és nyelvi hagyományokkal rendelkező etnikai csoportban élnek a magyarországi horvátok. A mi feladatunk, hogy hétről hétre 26 percben beszámoljunk ennek a földrajzilag egymástól igen távol élő kisebbségnek a mindennapjairól, bemutassuk hagyományait, vallási életét. Ez nem mindig sikerül tökéletesen: sokszor technikai akadályai vannak, néha emberi gáncsoskodás is. De a hivatásszeretet és a közösség érdekei elfeledtetik a bajokat, és a végén úgyis csak egy-egy szép kép, izgalmas riport, azaz a jó film számít.

Gugán Iván, szerkesztő

Srpski ekran

A magazinműsor heti egy alkalommal 26 percben követi a szerb kisebbség hétköznapi életének és ünnepeinek jelentős pillanatait.

A *Srpski ekran* legfőbb szándéka, hogy a magyarországi szerbek társadalompolitikai és kulturális aktualitásainak minden területéről hű képet alkosson, mindamellett a műsorstruktúrájában kiemelt szerepet kap az anyaország és Magyarország kölcsönös együttműködésével összefüggő témák feldolgozása.

A műsorban fontos helyet foglalnak el a portrék, úti filmek riportfilmek, hosszabb-rövidebb dokumentumfilm blokkok, valamint a kulturális és szórakoztató jellegű témák.

Snežana Milivojević,
felelős szerkesztő

Először 1980-ban, frissen érettségizett diákként nyílt lehetőségem arra, hogy rövid időre belekóstoljak a Pécsi Körzeti Stúdió – akkor már működő – nemzetiségi szerkesztőségeinek munkájába. A sok ismeretlent rejtő televíziós világban, a forgatások témájául szolgáló közegben otthonosan mozogtam, mivel magam is élő nemzetiségi környezetben nevelkedtem. A kisebbségi létet örök létformának, így Popovics Sztévoék akkori tevékenységét magától értetődőnek tekintettem.

Ma a szerb szerkesztőség tagjaként – közel harminc év távlatából visszatekintve – világosan látszik, hogy az általam ismert nemzetiségi létforma elmúlóban van, a visszafordíthatatlan társadalmi folyamatok és mozgások következtében mára csak foszlányaiban maradt fenn. Az örökre elmúló és megismételhetetlen rögzítésének terhe alatt a nemzetiségi műsorkészítés is többrétűvé vált: amellett, hogy informáló, ismeretterjesztő, közművelő szerepet lát el, értékmentő, nemzetiségi létünket tanúsító forrássá válik a jövő nemzedékei számára.

Sibalin György, szerkesztő-operatőr

Domovina

Egy-egy kerek évforduló kapcsán is rá kell jönnünk, hogy nincs nagyobb megtiszteltetés egy filmes, egy újságíró számára, mint amikor volt és leendő riportalanyaival, filmszereplőivel – a közönségével találkozik és beszélgethet. S az, hogy az anyaországot elhagyva, háromszáz esztendő távlatából is képesek vagyunk szlovákul kommunikálni, egyértelmű bizonyítéka hovatartozásunknak, létünknek. Semmilyen díj nem ér fel ezekkel a pillanatokkal!

Hosszú utat tettünk meg együtt az elmúlt 25 évben. Alkotóként hálásak lehetünk, hogy éppen a szlovákokkal kötötte össze a sorsunkat az élet. Egy olyan hazai nemzetiséggel, amely a magyar társadalom minden területén kiemelkedő egyéniségekkel büszkélkedhet – gondoljunk csak *Melis* György, *Závada* Pál, *Ezüst* György, *Lipták* Pál, *Mali* István művészetére. Vagy a legendás alföldi szlovák evangélikus prédikátorokra, tudósokra, az elnéptelenedett törökök szabdalta tájra új életet álmodókra, *Tessedik* Sámuel teremtő erejére. Büszkék vagyunk napjaink költőtriásza, *Papucsek* Gergely, *Kormos* Sándor, és *Fuhl* Imre váteszi, nemzetét dorgálva-védő műveire, és hosszan sorolhatnánk még.

Tudom, milyen nehéz beengedni egy tévés stábot otthonunkba, életünkbe, megmutatni egy-egy sorsot, történetet idegen embereknek, sőt még őszintén, meggyőzően is nyilatkozni a kamerának. Köszönöm kollégáim nevében is, hogy mégis megtették.

Soha ne feledjék, minden egyes felvételt Önökkel együtt készítünk – a magyarországi szlovákság múltjából, jelenéből és jövőjéből szőjük nemzetiségi megmaradásunk egyik zálogát – a heti 26 percnyi *Domovina* műsorát!

Köszönjük huszonöt évnyi megtisztelő figyelmüket, maradjanak velünk a jövőben is!

Dr. Antala Zsuzsanna, felelős szerkesztő

Roma Magazin

A Magyar Televízió 1992 szeptemberében indította el az első roma műsort, *Patrin* (Üzenet) címmel. A legnagyobb lélekszámú roma közösségnek szóló műsor – csakúgy, mint a többi nemzetiségi műsor – heti 25 percben jelentkezett az egyes csatornán, szombaton reggel nyolc órakor. A szerkesztőség három munkatárssal indult el. A kezdet igen nehéz volt, hiszen nem volt televíziós ismeretünk, mindent a saját tapasztalatainkon keresztül kellett megtanulnunk. Hamar rá kellett döbbennünk, hogy a roma magazinnak sokféle elvárásnak kell megfelelnie, hiszen nézőink egy része nem cigány, és a roma közönség elvárásai sem egységesek.

1998-ban a műsor a *Roma Magazin* nevet kapta, és a szerkesztőségen belül is változások történtek. Jelenleg négy munkatárs (*Joka Daróczi* János felelős szerkesztő, *Nagy* István szerkesztő riporter, *Kovács* János szerkesztő-riporter műsorvezető, *Horváth* Éva szerkesztő-riporter műsorvezető) alkotja a Roma Magazin szerkesztőségét. Nap mint nap tesszük a dolgunkat, vagyis műsorokat készítünk: egyszerű hétköznapi emberekről, közéleti szereplőkről, aktuális eseményekről, és a régmúlt történéseiről. Megjelenítünk tragédiákat és örömöket, pillanatokat és sorsokat, bölcsességeket. Jelen kell lennünk a napi roma politikában, a hétköznapokban, és meg kell mutatnunk hagyományainkat és kultúránkat is éppúgy, mint a társadalmi problémákat.

2005-ben a szerkesztőség munkatársaival életre hívtuk a *Roma Produkciós Iroda Alapítványt*, amelynek fő feladata a cigány munkatársak képzése az elektronikus médiában. Ennek köszönhetően már harmadik éve sikerrel működik a roma médiagyakornoki program a Magyar Televízióban.

A visszajelzések szerint sokan néznek bennünket: itthon és határainkon túl egyaránt. Szerkesztőségünk több hazai és nemzetközi szakmai fórumon kapott elismerést. 2001-ben, a Civis Europa nemzetközi televíziós fesztivál fődíját hozhattuk haza, valamint kétszer is sikerült elnyernünk a Kamera Hungária Televíziós Fesztivál fődíját. Nézőink levélben, telefonon és szóban is megosztják velünk észrevételeiket, véleményüket, amelyből egyértelműen kiderül, hogy szükség van a Roma Magazinra. És nem csupán azért, mert a médiatörvény előírja…

Joka Daróczi János, felelős szerkesztő

Ecranul nostru

Évfordulók környékén gyakran kérdezik tőlem: hogyan fogadták a magyarországi románok, hogy a már létező nemzetiségi műsorok mellett az MTV útjára indította az *Ecranul nostru*-t is. Nem tudom, másoknak ez mit jelentett, de az én családtagjaimnak élmény volt viszontlátni a helyeket, ahol születtünk, az embereket, akiket ismerhettünk, és persze hallani a nyelvet, amit beszéltünk. Nem tudnám felidézni a műsorok akkori mondanivalóját, de megható volt hallani az egyszerű román emberek és gyermekek szavait is. Hónapról-hónapra vártuk az Ecranult, mert a szórakozás mellett valami más érzést is nyújtott: talán jobban elfogadnak bennünket ebben az országban, ha már a tévében is anyanyelvünkön szólnak hozzánk.

Aztán az élet úgy hozta, hogy nézőből műsorkészítő lettem. Gyakran gondolok arra, milyen témájú műsorokat szerettem régen, amikor a fotelben ülve, a szüleimmel mondtunk szigorú ítéleteket az Ecranulról. Bevallom, felemás érzéseim vannak, mert

mostanában mindenfélét csinálunk, jókat és rosszakat egyaránt. De hát nagyot fordult a világ 1982, azaz alakulásunk óta. A románul megélt hétköznapok egyre kevesebbek, hiszen a modern világban egyre nehezebb megőrizni ennek pozícióit. A rendszerváltás után megpezsdült a kisebbségi közélet, ami persze lehetőség, de felelősség is egyben. A kezdeti kulturális kezdeményezéseken alapuló, viszonylag konkrét tevékenységeket felváltották a hatalmi harcokba torkolló, gyakran mindenféle koncepciót nélkülöző üres rivalizálások.

Nem könnyű ezekről hétről-hétre tudósítani, miközben egyre kevesebb gyerekkel készíthetjük anyanyelven az interjút, és a kisebbségi lét különböző területei egyre mélyebbre süllyednek. Szaporodnak a „mondvacsinált" események, és persze így egyre kevesebb idő jut a román emberek bemutatására.

Mint mindenki más, mi, az Ecranul nostru készítői is megpróbálunk magyarázatokat találni: ilyen az élet, folyton változik, és mi keressük a helyünket benne, mondogatjuk gyakran. De felkutatjuk és megleljük a hálás témákat, hiszen ilyenek is akadnak még. Közben pedig nem akarunk megfeledkezni arról az egyszerű román emberről sem, aki adásaink hajnalán oly sok örömöt nyújtott nekünk.

Boka Tibor, felelős szerkesztő

Slovenski utrinki

Kis létszámú nemzetiség és még kisebb szerkesztőség vagyunk. A szlovén nyelvű magazinok távol a nagyvárosok zajától, a nyugati határszélen készülnek Vas megyében, ahol ma a szlovének többsége él. A szerkesztőség székhelyétől, Szombathelytől, ahol immár tizenhat éve születnek a szlovén műsorok, csaknem egy órányira vannak azok a magyarországi szlovén települések, melyekbe hetente többször is elindul a szlovén stáb, hogy érdekes nyersanyaggal térjen vissza. A kéthetente 26 percben jelentkező *„Slovenski utrinki"* magazinműsort jelenleg két szerkesztő készíti két állandó, külsős operatőr-vágó kollégával.

Stábunk a szlovén Rábavidék szinte minden szegletébe eljutott, nincs is talán olyan része egy-egy településnek, amit ne ismernénk. Ez köszönhető annak is, hogy szerkesztőink a magyarországi szlovének soraiból származnak és a szlovén irodalmi nyelv mellett beszélik a magyarországi szlovének nyelvjárását. Ezt a televízióban is használjuk, hiszen a tájékoztatás mellett az egyik legfontosabb feladatunk az anyanyelv ápolása és annak fejlesztése. A forgatások során nem egyszer találkozunk olyan riportalannyal, aki a legféltettebb titkait is megosztja velünk. Így sikerül érdekes történeteket, emberi sorsokat megismernünk és továbbítanunk nézőink felé.

Gyakran átlépjük az egykor szigorúan őrzött országhatárt, hiszen annak másik oldalán is velünk közös múlttal, nyelvvel, kultúrával rendelkező szlovének élnek, akik hasonló gondokkal szembesülnek, mint magyarországi földijeik.

Nemzetiségi létünkről, annak nehézségeiről, az elért eredményekről, kulturális örökségünkről, a kisebbség és az anyaország kapcsolatáról készített magazinjainkat a Szlovén Televízió 1-es csatornája is sugározza.

A Szlovéniában élők többsége még ma is keveset tud a magyarországi szlovénekről, így az anyaországiak értékes információkhoz juthatnak rólunk-általunk.

A célközönségünk kis létszámú, ám ennek ellenére sokan a többségi nemzet tagjai közül is leülnek kéthetente csütörtökön a képernyők elé. Ez abból is kitűnik, hogy egyesek rajtunk keresztül keresik a rokonaikat, míg mások a régi építészet és a hagyományos ételek vagy éppen egy-egy érdekes szlovéniai kirándulóhely iránt érdeklődnek.

Szeretnénk a legifjabb korosztályt is megszólítani, ám ez egyenlőre „túl nagy falatnak" tűnik a számunkra. A jövőben azon kell munkálkodnunk, hogy ezt a korosztályt megnyerjük, hiszen tőlük is függ, hogy a következő harminc évben lesz-e kinek és kivel készíteni a szlovén magazinműsorokat.

Doncsecz Ibolya, felelős szerkesztő

Rondó – hat kisebbség szolgálatában

A Magyar Televízió 1994 januárjától sugározza a *Rondót*. Ekkortól tette lehetővé a kisebbségi- és a médiatörvény, hogy a köztévé hat, addig nemzetiségként nem regisztrált kisebbségnek is műsort sugározzon.

A bolgárok, görögök, lengyelek, örmények, ruszinok és ukránok alacsony létszámú közösségeknek számítanak, tagjai ráadásul különböző időszakokban érkeztek hazánkba és szétszórtan élnek az országban. Anyanyelvük, kultúrájuk ápolásához különleges erőfeszítésre van szükség: a televíziózás eszközeivel segítséget kell nyújtani e kicsiny közösségek fennmaradásához, identitástudatuk erősítéséhez, kultúrájuk megőrzéséhez. A műsorok egyfajta fórumot jelentenek az adott közösségeknek, bemutatva hétköznapjaikat, szervezeteiket, sokszínű kultúrájukat. Kiváltképp ez utóbbi, a kultúra teszi lehetővé, hogy egy kicsit követei is lehessenek anyaországuknak.

A magyarul feliratozott műsoroknak fontos célja, hogy ezeket az integrálódó kisebbségeket bemutassa az érdeklődő magyar nézőknek is.

A *Rondó*, amely körtáncot jelent, havonta járja körbe – egy 52 perces magazin keretében – a hat kisebbség mindennapjait. Ez a műsor hat nyelven és magyarul szól a nézőkhöz. Ugyancsak havonta és felváltva jelentkezik a tematikus Rondó. Ez a műsortípus lehetőséget ad mind a hat kisebbségnek, hogy egy adásban, 26 percben, egy adott nyelven és magyarul, általában évente kétszer, valamely témában mélyebben elmerüljön.

A Rondó tehát hat kisebbség hét nyelven beszélő műsora. Egyedülálló vállalkozás.

Leipold Péter, felelős szerkesztő

Tizenöt évvel ezelőtt, amikor megkérdezték tőlem, hogy volna-e kedvem egy induló kisebbségi műsorban – a Rondóban – dolgozni, habozás nélkül igent mondtam. Mindig is érdekelt más népek kultúrája, így örültem, hogy részt vehetek egy olyan produkcióban, amely a hazai nemzetiségek szokásait, hétköznapjait és ünnepeit mutatja be.

Én magam rengeteget köszönhetek ennek a 15 évnek: sokat tanultam, kaptam és – remélem – adtam is munkám során.

Pádár Márta, felelős szerkesztő

Bolgárok

Havonta hét percbe sűríteni a hazai bolgárok életének legfontosabb eseményeit: egy érdekes élményt, egy ember arcát, egy művész vallomását, egy színházi előadás pillanatait, és néha ugyanezt 26 percben. Ez a munkám a Rondóban. Természetesen sok más mellett. Egyre jobban foglalkoztat, izgat, és megmozgatja a fantáziámat. Nem is tudom miért kaptam ilyen nagy bizalmat, amikor még szinte semmit sem tudtam a televíziózásról. Ma is mellettem van a csapat: biztat, követel, finoman segít, szeret. Így tudok dolgozni.

Kjoszeva Szvetla,
szerkesztő, riporter

Görögök

„Részleteiben is kerek világ…" – a Külkereskedelmi Főiskolán ezzel a címmel írtam diplomadolgozatot a reklám és kiállítások területére kalauzolva az olvasót. A cím jellemzi az én világképemet is. A fontos dolgok a részletekben rejlenek, amelyek azonban egyenként is képesek az önálló életre. A kiállítások és a televíziózás világa nem áll messze egymástól. Görög származásom révén kerültem kapcsolatba a kisebbségi szerkesztőséggel, s rögtön otthonosan éreztem magam ebben a kicsiny, de sokszínű közegben. Közel tíz éve dolgozom a Rondó közösségében. Mi, akik két kultúrában nőttünk fel, sok mindent látunk másképp. De pontosan ez az, ami színesebbé teszi munkánkat.

Agárdi Elektra,
szerkesztő-riporter

Lengyelek

„Elhivatottság és elfogultság." Bevallom, mindig is Lengyelország és a lengyel kultúra hatása alatt álltam. Így amikor 2002-ben Pádár Márta felkért, hogy legyek a Rondó lengyel szerkesztője, azonnal igent mondtam ajánlatára. Mert jó érzés egy kamera segítségével megmutatni másoknak is a lengyel kisebbség színes életét, mindennapjait, valamint a Polónia varázslatos őshazáját: a megunhatatlan Lengyelországot.

Szabó Jutka,
szerkesztő-riporter

Örmények

1996 óta dolgozom a Rondó örmény anyagainak szerkesztő-riportereként. Fontosnak tartom, hogy – az egyre nehezedő körülmények ellenére – jelen legyen az örménység a magyar közgondolkodásban általában és a televíziózásban, hogy láttathassuk utunkat a világban, otthon és itthon, érthetőbbé váljanak múltunk és jelenünk fájdalmai és öröme, mindennapjaink és ünnepeink. Mindez lehetetlen volna gondolkodó, türelmes és szolidáris munkatársak nélkül. De a Rondó csapatában ilyen kollégák dolgoznak.

Hutterer Ingrid,
szerkesztő-riporter

Ukránok

„Az élet egy hímzett terítő, két színnel lett hímezve, pirossal és feketével: piros a szerelem – fekete a szomorúság". Ahogyan a népdalban éneklik, úgy alakult az én életem is. Kétnyelvű családban születtem: anyanyelvem magyar, édesapám ukránul beszélt hozzám. A két kultúra gyerekkorom óta összefonódott a családomban. A mindennapi életemben és a munkám során is tudom hasznosítani mindkét nyelvet: ez néha előny, néha hátrány. Mindenesetre szeretem a munkám.

Stefuca Viktória,
szerkesztő-riporter

Ruszinok

Fontos tisztában lennünk azzal, hogy hová tartozunk, ismernünk kell őseink történetét, saját kultúránkat. Rajtunk a sor, hogy bebizonyítsuk, őseink törekvései, nem voltak hiábavalók. Szerencsésnek tartom magam, hogy egy etnikai kisebbséghez tartozom, mert jó dolog egynek lenni a sok közül, és tudni, hogy nélkülünk Európa egy színnel kevesebb lenne.

Ljavinecz Mariann,
szerkesztő-riporter